

Om de gamles fromhet I

”Det ringa blir stort på oändlighetshåll.” Ur minnet av gångna släktled framträder vissa personligheter med en sällsam skärpa, som påverkar vår livshållning mer än vi kan ana. Jag vill plocka fram tre, som jag minns från min barndom och som gjort ett oförglömligt intryck på många som mött dem genom att de i fattigdom och ringhet skapat ovärderliga livsvärden. Deras ansikten återgav en fromhet, som man sällan kan få se i våra dagar.

Den ena var Tåjn Kari. Hon bodde med sin man Lind Anders i en fjoskammare nära bryggan i Bengtsarvet. Jämte några andra familjer från Soll hade de ”sålt sina hemman” och tänkt fara över till Amerika, men de kom inte längre än till St Tuna. Den nya tillgången till pengar de fått genom försäljningen och frestelsen att köpa hembränt blev dem övermäktig, och flera familjer fick återvända utfattiga, däribland dessa två. Av sina fattiga återstående slantar köpte de sig en gammal förfallen lagård med fjoskammare vid ångbåtsbryggan. I sin krafts dagar brukade Lind Anders ro resande från och till båten, som på den tiden inte kunde lägga till vid bryggan, särskilt vid lågvatten. Han var en skicklig löpare, och det berättas att om han befann sig vid kyrkan, när han hörde båten tuta, så kunde han ändå springa till bryggan och ro ut, så de resande slapp vänta, men som gammal blev han alldeles förstörd av reumatism. Man berättar att när han klivit en börda ved slog han en repsnara om veden, så kröp han före en bit i taget och drog vedbördan efter sig, och

så gick det tills han kom in i stugan med veden. — Karin hade på egen hand odlat upp en åkerbit vid stugan, där de odlade sin potatis, och så hade de en get, som fick det foder de kunde skrapa ihop på allmänningen.

Karin var känd för sitt glada humör, sin hjälpsamhet och sin fasta tilltro till Vår Herre. Brav Johanna har berättat att ”Giv av givet, så lär Gud!” var ett av hennes valspråk. Johanna minns att hon en gång fått dela Karins brödbit, som var både torr och skruppen, så hon förväntade sig nog något bättre och grävde ner brödbiten under en sten, men att hon så behandlat Gudslånet har hon aldrig kunnat förlåta sig själv.

När mor var nybliven änka, besökte hon sin hembygd med sina båda småtingar, jag var fem år. Då uppsökte hon Tåjn Kari. Kanske kände hon behov av att där lära förtröstan. Det besöket är det enda jag riktigt tydligt minns från den resan. Aldrig förr hade jag sett någon bo i en fjoskammare, där kon tittade in i stugan över krubban och geten trippade över golvet, när hon skulle ut och in. Men allra tydligast minns jag Karins ansikte. Mor hade bl a givit Karin en apelsin, och en sådan hade hon aldrig sett förut. Hon knäppte händerna om apelsinen och såg upp mot himlen som om hon sett upp mot en älskad människas ansikte, tackade Gud för gåvorna och sa: ”Isn sa i då spåra så ländj i liv!” Jag tyckte det var synd på den rara frukten, men anade också en djupare innebörd. Hon tackade Gud inte bara för dagligt bröd, så de slapp svälta, utan också för att Gud förstod, att de behövde denna guldkant på tillvaron som en gyllene främmande frukt gav dem.

Den där blicken mot himlen och de knäppta händerna är det många som minns. Det berättas att en gång var det alldeles tomt i deras fattiga förråd. Inte en fisk i byttan, inte en kaka i brödlådan, inte ett mjöldamm i skäppan till kvällsgröten. Mannen var förtvivlad, men Karin förtröstansfull. Hade hon inte bett Gud, och Han hade lovat hjälpa dem! — Den dagen var det några kvinnor i Nusnäs, byn på andra sidan sjön, som greps av en så underlig oro. De måste sluta med vad de hade för händer och fara och se till hur det var med Karin och hennes man. Och så plockade de med sig litet av varje, en påse mjöl, några kakor bröd, en färbog, en kruka mjölk, tog båten och rodde över till Karin. Och, sa de, när hon knäppte händerna och tackade Gud var det som om hon sett rätt upp i Guds ansikte.

Nu har vi ju andra instanser, som sköter om de materiella behoven,

och vi får väl tro, att Gud står bakom dem också, men nog är det fara värt, att Vår Herre kommer bort i den hanteringen.

En annan av mina oförlikneliga vänner från barndomen var Dov-Lass. Han var skomakare men helt döv från födelsen och barndomen och säkerligen rikt begåvad inte bara på hjärtats utan också på huvudets vägnar, för han hade alldeles på egen hand lärt sig att tala genom att se på läpparna på de talande. Hans röst hade en egendomlig ton, som om den kom från ett djupt valv, men det gick bra att tala med honom, om man talade långsamt och tydligt och om han kunde se munnen på den som talade. Han bodde med sin hustru Stur-Ann eller Håll Anna i en liten stuga norr om kyrkan eller i fäbodstugan i Gesunda, och det var där jag träffade honom. De var själva barnlösa men hade tagit sig an en faderlös pojke, Anders Albin, som de älskade obeskrivligt men som, naturligt nog, fick växa upp ganska ensam. De-Kå har berättat att Dov-Lass ibland brukade komma hem till dem, där det i deras storfamilj inte

*Lars Blomkvist och hans hustru Storan Anna Persdotter. Ursprungligen hette han Sol Lars Olsson, tog sig namnet Blomkvist, men kallades Dov-Lass. Foto: Karl Lärka.
Dov-Lass (Lars Blomkvist) och hans hustru Stur Ann.*

fanns sådana bekymmer, och bad att de skulle komma hem till Albin och leka med honom, så han slapp att vara så ensam. — ”Få i lån donda lill pö'tjän å doda lill kullo åv id ä, så Albin få nån tä läk min?” Och så fick de åka på den fina sparkstöttingen med krumböjd nos, en av de första på Soll, som också Dov-Lass gjort, för han var även en duktig snickare, och efter en stunds lek fick de fara hem igen med samma fina skjuts.

Anders Albin hade svagt bröst. Varje vinter blev han sjuk i lunginflammation, men genom god vård lyckades de klara honom. En gång hade doktorn skrivit ut medicin, som skulle hämtas på apoteket i Mora. Dov-Lass skulle hämta medicinen, men han gick inte, han s p r a n g , och för att det skulle gå fortare på glansisen, tog han av sig skorna och bar dem och sprang i s t r u m p l ä s t e n.

Anders Albin växte upp, artade sig väl, kom till Falun på exercis, fick fara illa, fick lunginflammation och dog helt hastigt till obeskrivlig sorg för de båda och blev lika hastigt begravnen på Norslunds kyrkogård invid regementet. — Jag träffade Lars sommaren efter. Vi gick vägen tillsammans bort mot Irjasändj, där han hade sin stuga. Han hade inga skor på fötterna, utan de var lindade med trasor. Jag frågade varför han som var skomakare inte hade några skor. Jag följde honom hem, och han berättade om fostersonen. Han tyckte det var så svårt att inte ens ha en grav att gå till och att knappast någon visste var hans grav fanns i den främmande staden. Därför hade han gjort ett kors av trä och sparat pengar så han kunde åka tåg till Falun. Vänliga människor hjälpte honom på tåget och han hade letat på Albins grav och satt upp korset. — ”Men på kvällen gick vagnen ifrån mej, och inte tordes jag gå in i de där stora fina husen”. Han förstod sig inte på staden och ”vagnen” utan började gå den långa vägen hem, och när han kom hem var både skor och fötter utslitna. ”Albin fick i alla fall ett kors på graven.” sa han och torkade bort något vått i ögonvrån. — Jag försökte trösta på de vuxnas vis med ”Det kunde väl ha varit värre.” — ”Men Gud Fader ville inte att det skulle vara värre, si du!” sa han och ansiktet strålade av tacksamhet för Guds nåd. — Anders Albins liv blev kort, och han hann inte ge de gamla lön för deras kärlek, men han kom dem att blomma och växa och mogna. Dov-Lass föreföll mej i det ögonblicket så obeskrivligt vacker, han stod den, vars väsen är Kärlek mycket nära, och jag skulle vilja krama om honom riktigt, men det blev naturligtvis inte gjort, det är så

mycket som borde göras som inte blir gjort. Men i en värld av anvundsjuka och ha-begär lyser en renhjärtad människa med osjälvisk kärlek som en värmande låga.

En grannfamilj till Lars bar sitt öde beundransvärt. Mannen och hustrun var båda av begåvade och högaktade familjer. De fick åtta barn, men de flesta av dem var mer eller mindre utvecklingsstörda. Men de kloka tog hand om de övriga på ett fint sätt. Var och en fick en uppgift och en syssla, som de lämpade sig för och kunde sköta. Den äldsta var en duktig snickare och hans uppgift blev att sköta om och vårda familjens hus och verktyg, en hade hand om gårdens nycklar och lås, en såg till att gården var i ordning, och dottern Karin gick i kyrkan varje söndag för hela familjen. De blev glada och frimodiga och hjälpsamma och ett föredöme för hela byn. Men någon gång hade hustrun klagat över att livet var tungt och orättvist. Då tröstade henne maken Anders som alltid var glad och förtröstansfull: ”Vir sum int sjå upp min dem ogum, Margit!”

Ännu ett gammalt ansiktes skönhet minns jag från min barndom. Bus Margit, gamla mor i gården där vi växte upp som fosterbarn min bror och jag. Hon var en tystlåten varelse. Sällan hörde man henne yttra ett ord i storfamiljen, och i så fall var det om djuren i ladugården eller om husets sysslor. Men när hon kom till fäboden i Gesunda tillsammans med oss barn och djuren, då blommade hon upp. Där hade hon ju också jämnåriga gamla kvinnor att prata minnen med. Vi barn låtsades ibland sova, för då kom de mest spännande historierna, om skogsrå och trolltyg och sånt. Men då mor var ensam och vi undanstoppade i den stora förlåtssängen och förhoppningsvis hade somnat, då tog hon fram den stora familjebibeln och läste en stund. Sen satte hon omsorgsfullt på sig en huvudduk, för hon hade läst i Bibeln, att kvinnan inte skulle nalkas sin Gud med obetäckt huvud (1 Kor 11:5). Sedan föll hon på knä vid ett av de slitna sätena och talade med Herren Gud. Där jag låg bakom förlåten kunde jag inte uppfatta så mycket av vad hon sade, men när jag kikade fram i springan mellan förlåten och väggen, då strålade hennes ansikte av ett inre ljus, som jag aldrig kunnat glömma.

Det berättas om Moses att när han hade samtalat med Gud på Sinai blev hans ansikte genom samvaron med Den Helige så strålande, att han satte en slöja för sitt ansikte (nya översättn.) Jag förmodar att om dessa fromma visste vilket återsken av Gud deras ansikten utstrålade efter

samvaron med Herren skulle de i sin anspråkslöshet vara benägna att göra likadant. Men då skulle vi sakna ett trosvittnesbörd, som vittnade om att de varit i kontakt med ting, som icke är av denna världen och med en verklighet, som gav mening och ljus i en tillvaro i fattigdom och armod.

Lilly Sterner-Jonsson